

С. В. Башлай, канд. екон. наук,
ДВНЗ «Українська академія банківської справи НБУ»

ОСОБЛИВОСТІ ВИМОГ ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ В БАНКІВСЬКИХ ГРУПАХ В УМОВАХ УКРАЇНИ

Сучасний (в певній мірі, посткризовий) етап розвитку банківської системи України відзначається сукупністю особливих вимог та характеристик. Вплив процесів глобалізації в світовій фінансовій сфері, зростання рівня концентрації капіталу та його інтернаціоналізація, підвищення вимог до достатності власного капіталу, посилення внутрішньої та міжнародної конкуренції – основні фактори формування адекватного банківського сектору в сучасних умовах. Зазначені чинники вимагають застосування принципово нових підходів до ведення банківського бізнесу: вміння швидко адаптувати та реалізовувати нові банківські продукти, прискорення темпів прийняття інвестиційних рішень, ефективного роботи з іноземними вкладеннями та ін. Одним із наслідків такої модернізації у вітчизняній банківській (і фінансовій, взагалі) сфері стала поява такої форми функціонування як фінансові група (банківська та небанківська).

Відповідним чином зростає і роль корпоративного управління в таких структурах як банківська група. Взагалі, останнім часом суспільний інтерес до корпоративного управління помітно підвищився. Функціонування банківських груп вочевидь має базуватися не тільки на кооперації зусиль, консолідації впливу на фінансовий ринок, об'єднанні підприємницьких завдань та інтересів, а і на засадах повномасштабного запровадження принципів корпоративного управління (в першу чергу, з урахуванням рекомендацій Базельського комітету з питань банківського регулювання та нагляду). Щодо останнього, то варто зазначити, що НБУ, як орган банківського регулювання та нагляду в Україні, не може диктувати банкам та їхнім об'єднанням якісь конкретні схеми чи моделі корпоративного управління, але прагнучи забезпечувати стабільність та стійкість вітчизняної банківської системи він має рекомендувати, досліджувати, аналізувати та доводити до керівництва раціональні аспекти організації та реалізації управлінських процесів. Іншими словами надавати банківським групам допомогу у визначенні підходів до побудови ефективної системи

корпоративного управління, що сприятиме підвищенню надійності та стабільності банківської системи, мінімізації ризиків, які виникають внаслідок участі банків в банківських групах, посиленню захисту інтересів вкладників та довіри до банківської систем.

З іншого боку в належному рівні корпоративного управління в банківській групі зацікавленими будуть всі ринкові учасники: банки (компанії) – учасники об'єднання, їхні акціонери, органи управління банків-учасників, вкладники та кредитори банків. Природа діяльності фінансово-кредитних установ вимагає наявності постійної довіри з боку суспільства, без якої просто неможливо виконувати функції фінансових посередників – концентрувати фінансові ресурси і перерозподіляти їх для реального сектору економіки. Рівень довіри інвесторів та інших зацікавлених осіб до банку прямо залежить від ефективності та транспарентності корпоративного управління в банківській групі. При цьому його характер посилюється взаємозв'язком учасників групи.

Згідно нових положень постанови Правління НБУ від 21.06.2012 № 255 «Про схвалення змін до деяких нормативних актів НБУ», внесених до Методичних рекомендацій щодо вдосконалення корпоративного управління в банках України (постанова НБУ від 28.03.2007 № 98), банківська група повинна мати ефективну систему корпоративного управління, що включає:

- прозору структуру власності, яка дає змогу визначити всіх учасників банківської групи, види діяльності, що здійснюються учасниками банківської групи, ділові, фінансові та інші зв'язки між учасниками банківської групи, контролером банківської групи;
- наявність загальної стратегії банківської групи та бізнес-планів учасників банківської групи;
- зрозумілу організаційну та управлінську структуру, яка відповідає загальній стратегії банківської групи та її основним бізнес-напрямам, з урахуванням профілів та масштабів ризиків, на які наражаються учасники банківської групи, географічного розташування учасників банківської групи;
- відповідність керівників банківської групи вимогам щодо ділової репутації, визначеним законодавством;
- розподіл повноважень та обов'язків із чітко визначеними прозорими і узгодженими сферами відповідальності;
- наявність політик ефективного внутрішнього контролю, дотримання законодавства і внутрішніх процедур (комплаєнс).

При цьому самі учасники банківської групи мають бути зацікавлені в дотриманні внутрішніх процедур реалізації стратегії управління ризиками (параметрів ризику, політики управління істотними ризиками), корпоративних правил та принципів діяльності групи. Базовим стає розробка кодексу корпоративної етики, який визначає стандарти професійної поведінки, корпоративну культуру, цінності в банківській групі, установлює правила, які забороняють поведінку, яка може спричинити здійснення неправомірної або незаконної діяльності. Його положення мають бути доведені до всіх учасників банківської групи, а органи управління відповідальної особи банківської групи, які несуть відповідальність за ефективність корпоративного управління в банківській групі мають розробити відповідні методи та процедури їхньої реалізації. Якщо саме банк стає відповідальною особою групи на нього накладається додаткова відповідальність за адекватність корпоративного управління, політики управління об'єднанням, бізнесом і ризиками групи в цілому. З цією метою для кожного напрямку діяльності визначаються механізми та стандарти зрозумілі всім учасникам групи, а діяльність керівних органів підконтрольних учасників групи має бути спрямована на забезпечення їхнього дотримання, а також захисту власне інтересів акціонерів та зацікавлених осіб.

Складні та непрозорі корпоративні структури перешкоджають ідентифікації, контролю та управлінню ризиками групи в цілому, що автоматично породжує додатковий ризик. Учасникам банківської групи варто «знати свою структуру», що передбачає розуміння задач окремих її учасників, встановлених між собою та з контролером взаємозв'язків і взаємовідносин, як офіційних, так і неофіційних, репутаційних, правових, фінансових та операційних ризиків внутрішньо групових операцій. А з метою удосконалення корпоративного управління внутрішній аудит повинен доповнюватися регулярною оцінкою ризиків, поява яких обумовлена саме структурою банківської групи.

